

OTİZM VE EĞİTİM, SANAT, MEKÂN

AUTISM & EDUCATION, ART, SPACE

Editör: Prof. Dr. Meltem YILMAZ

2. Baskı

Editör: Prof. Dr. Meltem YILMAZ

**OTİZM VE EĞİTİM, SANAT, MEKÂN
AUTISM & EDUCATION, ART, SPACE**

ISBN 978-605-241-654-9

DOI 10.14527/9786052416549

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2019, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Bu kitap T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayinevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayinevi**dir. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** ve **Pegemindex.net** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

1. Baskı: Mayıs 2019, Ankara

2. Baskı: Kasım 2019, Ankara

Yayın-Proje: Şehriban Türüldür

Dizgi-Grafik Tasarım: Ayşe Nur Yıldırım

Kapak Tasarım: Deniz Yeşim Taluğ

Bölüm Araları Kapak Tasarımı: Deniz Yeşim Taluğ

Çizimler: Remzi Yılmaz

Ay-bay Kırtasiye İnşaat Gıda Pazarlama ve Ticaret Limited Şirketi

Çetinemeç Bulvarı 1314.Cadde No:37A-B

0312 472 58 55

Yayıncı Sertifika No: 36306

Matbaa Sertifika No: 33365

İletişim

Karanfil 2 Sokak No: 45 Kızılay / ANKARA

Yayınevi: 0312 430 67 50 - 430 67 51

Dağıtım: 0312 434 54 24 - 434 54 08

Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60

İnternet: www.pegem.net

E-ileti: pegem@pegem.net

WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

*Bu Kitap Otizmli Bireylere ve Otizmli Çocuđu Olan Ailelere İthaf Olunur.
This Book is Dedicated to the Individuals with Autism and Families Who have
Children with Autism.*

SUNUŞ

Otizm ve Eğitim, Sanat, Mekan adını taşıyan bir kitabın hazırlanmasına neden gereksinme duyulduğunu vurgulamakta yarar görüyorum. Planlama, tasarım, kent, kültür, kimlik ve altyapı konularının ders konusu olarak okutulduğu öğretim kurumlarında, ders kitaplarına göz attığımızda ne yazık ki engelliler konusunun büyük ölçüde ihmal edilmiş olduğu dikkatimi çekiyor. Oysa, uluslararası yazına bir göz atıldığında, toplumun belli özelliklere sahip kesimlerinin, yaşlı, genç, çocuk, engelli gibi grupların, özel bir ilgiye konu yapıldığını ve bunlarla ilgili düzenlemelerin hem yasalara, hem de uygulamalara ne ölçüde yansıtıldığını görürüz. Bu eksiğin giderilmesi, yalnız öğretim programlarının geliştirilmesine hizmet etmekle kalmaz, söz konusu grupların her gün karşılaşmakta oldukları sorunların çözümünü de kolaylaştırır. Bu gruplar içerisinde de en çok ihmale uğrayanların zihinsel engelliler olduğu rahatlıkla söylenebilir. Çünkü, ülkemizde kentsel ve mimari mekânlarda ve de eğitim hizmetlerinde daha çok bedensel engellilere yönelik uygulamalar gerçekleştirilmektedir. Zihinsel engelli gruplara giren bireylere yönelik eğitim hizmetleri ile birlikte kentsel ve mekânsal herhangi bir yapısal uygulamaya rastlamak ne yazık ki mümkün değildir.

Bu kitap, Otizm Spektrum Bozukluğu olarak adlandırılan gruplar içerisinde yer alanlar arasında da önemli farklılıklar olduğunu vurgulamayı amaçlamaktadır. Bu farklılıklar içerisinde zihinsel sorunları olan OSB'li bireylerin de yer alması, bu bireylerin hem kentsel ve mekânsal hem de eğitim olanaklarına erişime yönelik sorunlarının çözümü için neler yapılabileceğini araştırmayı gerektirmektedir. Çünkü, zihinsel ve bedensel engeli olan bireylerin de herkes gibi kentsel mekânların sunduğu eğitim ve sağlık fırsatlarından, sosyal ve kültürel hizmetlerden eşit ve adil bir biçimde yararlanma hakları olduğu bir gerçektir.

Dolayısıyla, bu kitapta eğitim, sanat, kültür, hukuk ve toplumbilim gibi konuların uzmanı olan bilim insanlarının katkılarından yararlanmaya önem verilmiştir. Böylece, yukarıda değinildiği gibi, özellikle Otizm Spektrum Bozukluğu olan bireylere destek sağlanabileceği düşünülmüştür.

Bu kitapta ele alınan konuların yazarlarından birçoğu, Remzi Yılmaz'ın yaşamında türlü evrelerde kendisi ile yakın ilişkiler içerisinde olmuş değerli kişilerdir. Remzi'nin her alandaki gelişmesine yaptıkları katkılar için kendilerine sonsuz teşekkür borçluyum.

Prof. Dr. Meltem YILMAZ

PRESENTATION

I would like to emphasise why there is a need to prepare a book that is entitled “Autism and Education, Art, Space”. It has come to my attention that in educational institutions, the subjects of planning, design, city, culture, identity and infrastructure are being evaluated; but on the contrary the subject of disabled people and disability are highly disregarded whereas in the international literature, we can see that specific groups in the society, elder people, children and disabled people are treated with special attention, therefore they benefit from appropriate regulations in legislations and practice. Fulfilling this need not only develops educational programmes, but also simplifies the solutions of the daily-life problems that people with special needs encounter. Since the services in urban and built environment and in education field in Turkey are directed mostly to the people with physical disabilities, it is not possible to see a constitutional practice towards the people with mental disabilities.

This book aims to highlight the difference between the groups categorised under autism spectrum disorder diagnosis. As there are examples of people with ASD who also suffer from mental disability, it necessitates investigation of the solutions regarding with the educational opportunities and urban and spatial problems. It is a fact that people with physical and mental disabilities must benefit from education and health opportunities and cultural and social services in an equal and fair way like everybody. Consequently, this book places emphasis on benefitting from the contributions of specialists in education, art, culture, law or sociology fields. Thus, it is aimed to provide support for people with autism spectrum disorder.

Many of the authors, whose articles are included in this book, have formed close relationships with Remzi Yılmaz in different periods of his life. I would like to express my gratitude to them for contributing to development of Remzi in various aspects.

Prof. Dr. Meltem YILMAZ

ÖN SÖZ

Yaşamsal bir öneme sahip bulunmasına karşın, engelliler için yaşanabilir yaşam ortamları oluşturmak, yakın tarihlere gelinceye değin ne uluslararası kuruluşların ne merkezi ve yerel yönetimlerin ne de üniversitelerin, meslek odalarının ve sivil toplum örgütlerinin gündeminde yer aldı. Sevindirici olan, bir süreden beri, başta Birleşmiş Milletler Örgütü olmak üzere, insan yerleşimleriyle ilgili kurumlardan çoğunun, engellileri her yönden yaşadıkları toplumla bütünleştirmek konusunda önemli adımlar atmakta, hazırlıklar yapmakta olmalarını görmektir. Geç kalınmış olsa da temel insan haklarının bir gereği olarak, engellilere yalnızca ailelerinin değil, bütün kurumlarıyla toplumun sahip çıkmaya çalışması, çağdaş uygarlığın en önemli göstergelerinden biridir. Bugün, birçok üniversitemizin bünyesinde, tasarım, mimarlık, planlama ve benzeri dallarda öğretim ve eğitim yapan birimlerde, yukarıda belirtmiş olduğum gereksinmelerin karşılanması doğrultusunda yapıcı adımlar atıldığına tanık olmaktadır. Bu doğrultudaki etkinliklerin, yalnızca yaşam ortamlarına fiziksel yönden kapsayıcı özellikler kazandırma amacını gerçekleştirmekle yetinmeyip, engelli bireylerin eğitim, sanat ve kültür konularındaki yeteneklerinin zenginleştirilip geliştirilmesine ilişkin çalışmaları da içermekte olduğunu görmek her türlü takdirin üstündedir.

Bu anlayış ve gelişmeler çerçevesinde hazırlanmış olan elinizdeki kitap, ele aldığı konular açısından Türkiye'de bir ilk olarak değerlendirilmeye değer bir çalışma görünümündedir. Otizm, Eğitim, Sanat ve Mekân gibi dört ana bölümden oluşan kitaba sayıları yirmiye yaklaşan ve kendi alanlarındaki uzmanlıkları kanıtlanmış olan yerli ve yabancı bilim insanları katkıda bulunmuş görünüyor. Mekânsal ve sosyo-kültürel konuların bütünselliğini sağlayarak bu denli anlaşılır ve anlamlı bir yayın çerçevesinde ilgililerin yararlanmasına sunan değerli öğrencim ve meslek arkadaşım Sayın. Prof. Dr. Meltem Yılmaz'ı bu yeni başarısından dolayı kutluyorum. Bu doğrultuda bundan böyle atılması söz konusu olabilecek çalışmalar için, Otizm, Eğitim, Sanat ve Mekân başlıklı kitabın bir başlangıç olacağına inanıyorum. Bu alandaki çalışmalara destek sağlamakla öğretim kurumlarının ve devletin isabetli bir tavır almış oldukları kanısındayım. Emeği geçen herkesi kutluyor, başarılarının sürekli olmasını diliyorum.

Prof. Dr. Ruşen KELEŞ

ÖN SÖZ

Anne babalar çocuklarını koşulsuz sever ve onlar için her türlü fedakarlığı yaparlar. Fiziksel gelişimi, oyunları, okul hayatı, arkadaşlık ilişkileri, ilgi alanlarının neler olduğunu keşfetme serüveni, aileler için yorucu ama bir o kadar da keyifli bir süreçtir. Bu süreçte yaşanan olumlu gelişmeler ailedeki herkesi mutlu ederken, olumsuz olan durumlar da yeni çözümler, arayışlar ve alternatif durumlar yaratılmasına yol açar. İşte bu kitapta, olumsuz gibi görünen bir durum karşısında yapılanlara, çabaya, umuda, başarıya, iş birliğine tanık olacaksınız.

Yetişkinler ve eğitimciler olarak çocuklara birçok şeyi öğrettiğimizi düşünsek de özellikle özel eğitim alanında, çocuklardan ve ailelerden öğrenilen öyle güzellikler vardır ki, bunun farkında olabilmek, öğretirken öğrenmeye devam etmek ve bu bilgileri içselleştirerek, her ailenin kendi dinamiğine uygun dokunuşlarınızla ailelerin hayatında olumlu değişiklikler yaratmak, eğitmeni ile aile arasındaki ilişkiyi biricik kılar.

Kitapta, Remzi'nin bebekliğinden itibaren gelişimini, halen devam eden okul yaşantısını, sanatını, yapabildiklerinin neler olduğunu ve tabii ki yapamadıklarını da bulacaksınız. Özel gereksinimli bir çocuk olarak dünyaya gelen Remzi, annesi, babası ve abisi ile birlikte bu yola çıktı. Yolculuğun kilometre taşlarını öncelikle anne Meltem Yılmaz, baba Kazım Yılmaz ve tabii ki arkalarından abi Tayfun Yılmaz döşedi.

Özel eğitimde yapılması gereken, çocukların olan kapasitelerini en yüksek derecede kullanmalarını sağlayacak imkanlar yaratmak, sabır, çaba ve umut ile hem aileleri hem de çocukları yapabileceklerine inandırmaktır. Önemli olan kapasiteleri doğrultusunda yeni bilgiler öğretmek ve bu bilgilerin beceriye dönüşmesini sağlamaktır. Anne Meltem Yılmaz, Remzi'nin yapabildiklerine odaklanarak yeni beceriler öğretmeye çalıştı. Bu süreçte, birlikte oldukları eğitimcilerle bir ekip olmayı başardı. Remzi'yi tanıyan eğitimcilerin birlikte, iş birliği içinde hareket etmeleri farklı disiplinlerin bir araya gelerek neler yapılabileceğini göstermesi açısından önemliydi.

Remzi'nin okul öncesi ve okul dönemlerinde yaşadığı iniş, çıkışlar ailenin yeni çözümler, daha iyi eğitim imkanları bulmasına neden oldu. Ancak bu imkanları sadece akademik gelişimini desteklemek için değil, tüm duyu eğitimi için gerekli olan spor, sanat ve müzik konularında da ele aldı. Öyle ki bu fırsatlarla Remzi, karikatür çizmeye, tasarım yapmaya, seramik öğrenmeye başladı. Abi Tayfun Yılmaz, Remzi'nin bu yeteneğini markaya dönüştürdü ve otizm spektrumunda olan bir öğrencinin neler yapabileceğini gösterdi. Bu gelişmenin sergiler, toplantılar ve konferanslarla duyurulması, paylaşılması, alanda çalışanlar ve aileler için yol gösterici olması nedeniyle de çok önemliydi.

Elinizdeki kitap, öncelikle özel gereksinimi çocuğu olan aileler için bir rehber kitap. Ama sadece bu değil, tüm anne, baba ve kardeşlerin, eğitimcilerin, öğrencilerin, alanla ilgili olan ve olmayan herkesin okuması gereken, herkesin kendi hayatından örnekler bulabileceği, zorluklarla mücadele ederken, yaşanan güzelliklerin de görülmesi gerektiğini anlatan bir biyografidir. Bu süreci, kendi akademik ve kişisel gelişimlerine de katkıda bulunarak, birbirlerine kenetlenerek geçiren, güçlü yönlerini birleştirip, Remzi'yi destekleyen sevgili Yılmaz ailesini en içten dileklerle kutluyorum. Remzi'deki gelişmelerin mimarı olan Yılmaz ailesinin bundan sonra da yolu açık, şansları çok olsun. Her koşulda yapılabilecek ne çok şey olduğunu gösterdikleri, ailelere yasal haklarının neler olduğunu farkına varmalarını sağladıkları ve özel eğitim ile ilgili toplumda farkındalığın artmasına neden oldukları için de ayrıca tebrik ediyorum.

Otizm Spektrum Bozukluğu ile ilgili yazılmış birçok teorik kitaptan hepimiz yararlanıyoruz. Peki bu çocuklar ve aileler nasıl bir süreçten geçiyorlar. Biliyoruz ki her çocuk ve aile biriciktir/eşsizdir. Böylesine, yaşanan gerçek durumların detaylı bir şekilde anlatıldığı büyük bir emek ve özenle hazırlanmış bu kitabın, herkesin kendi hikayesini yazmasına ışık olması dileğiyle...

Dr. Öğr. Üyesi Şebnem GÜMÜŞCÜ TUŞ

GİRİŞ

Aşağıda kısaca değinilen konular, kitaba katkıda bulunan yazarlar tarafından yetkiyle ve ayrıntılı olarak ele alınıp tartışılmaktadır. Bunların başında Otizm konusu yer almaktadır. Otizm konusu, kitabın birinci bölümünü oluşturmaktadır. Otizm ile ilgili olarak Norveçli bilim insanlarından Prof. Dr. Anders Nordahl-Hansen ve Doç. Dr. Roald Oien, “Otizm: Sosyal Gelişme ve Gerekli Müdahalelere İlişkin Olarak Neler Biliyoruz” başlıklı yazılarında, otizmin tarihsel gelişiminden, nedenlerinden, türlerinden, toplumsal iletişim ve etkileşimlerinden, dil ve yetenek ilişkilerinden, tedavi ve diğer müdahale biçimlerinden yetkiyle söz etmektedirler. Prof. Dr. Tevhide Kargin ve Doç. Dr. Birkan Güldenoğlu, “Otizm Spektrum Bozukluğu ve Özel Eğitim” başlıklı yazılarında, Otizm Spektrum Bozukluğu’nun tanımı, nedenleri ve yaygınlığı ile OSB’li çocukların genel gelişimsel özellikleri ve eğitimlerinde kullanılan öğretim yöntemleri üzerinde durmaktadırlar. Prof. Dr. Hülya Kayıhan, “Otizmlilerde Çocuklarda Ergoterapi ve Duyu Bütünlüğü Tedavisi” başlıklı yazısında, OSB’li çocukların vücutlarından ve çevreden kaynaklanan uyarıları bütünlendirmede sorunlarla karşılaştıklarına dikkat çekerek, duyu bütünlüğü ile davranış sorunları arasındaki ilişki üzerinde durmaktadır. Farklı etkinlikler yoluyla otizmlilerde çocukların etkin katılımına yardım edilebileceğini belirtmektedir. Prof. Dr. Gonca Sennaroğlu ve Uzm. Ayşe Ertürk, “Otizm ve İletişim” başlıklı yazılarında, sözel olmayan ve sözel araçlar kullanılarak kişinin belli amaçların gerçekleştirilmesine yönlendirilebileceğine dikkat çekmekte ve iletişim müdahale yöntemleri, davranışsal yaklaşımlar ve doğal iletişim yaklaşımı aracılığıyla başarı elde edilebileceğini savunmaktadırlar.

Kitabın ikinci bölümü eğitim konusuna ayrılmıştır. Bu bölümdeki yazıların genel çerçevesinin oluşturulmasında, Birleşmiş Milletler Genel Teşkilatının 2030 yılı Sürdürülebilir Kalkınma Amaç ve Hedeflerine İlişkin Kurallarının dikkate alınmasına özen gösterilmiştir. Bunlar arasında, özellikle kapsayıcı ve adil, kaliteli eğitimin sağlanması ve herkes için yaşam boyu öğrenme olanaklarının özendirilmesi başlığını taşıyan ilke, bölümdeki yazıların hareket noktasını oluşturmuştur. Bu bölümde Prof. Dr. Ruşen Keleş, “Temel İnsan Hakları Bağlamında Engellilerin Yaşam Hakkı” başlıklı yazısında, engellilerin birer birey olarak temel insan hak ve özgürlüklerinden yararlanabilmelerinin adaletin gereği olduğunu belirtmekte hem uluslararası hukukun hem de iç hukuk kurallarının bu alanda devletlere önemli sorumluluklar yüklediğine dikkat çekmektedir. Prof. Dr. Mehmet Şişman, “Herkes İçin Kapsayıcı Eğitim” başlıklı yazısında, engelli yurttaşlara sağlanan hakların, hizmetlerin ve eğitim olanaklarının ülkelerin gelişmişlik düzeylerinin göstergeleri olduğunu vurgulamakta ve Türkiye’de bu fırsatlardan yararlanma oranının her geçen yıl artmakta olduğuna dikkat çekmektedir. Prof. Dr. Candan Dizdar Terviel

“Sanat Eğitimi ve Otizm” başlığını taşıyan yazısında, sanatın bir alışkanlıklar bütünü olduğunu, eşit ve özgür ortamların yaratılmasını özendirdiğini, bireyselliği öne çıkardığını belirttikten sonra, yaşama özel durumda katılmak zorunda kalanların sanat ve sanat eğitimi araçlarıyla desteklenmelerinin önemine dikkat çekmektedir. Kitaba, “Yükseköğretim Otizm İçin Çok mu Yüksek? Farklı Olan Kim” başlıklı yazısıyla katkıda bulunan Prof. Dr. Zeliha Koçak Tufan OSB türlerinin neler olduğunu belirttikten sonra bu bozukluklardan yakınan öğrenciler için yükseköğretim süreçlerinde ulaşılması öngörülen başlıca hedefleri irdelemektedir. Bu bağlamda, ülkemizde yapılan çalışmalardan da söz etmektedir.

Üçüncü bölüm sanatla ilgili konulara yer vermiştir. Burada Doç. Dr. Selçuk Göldere “Otantik Bedenin Otantik Hareketi” başlığı altında bu kavramların tanımını yaptıktan sonra, bireylerin bedensel hareketlerine ve ifade gücüne dayanan yaratıcı etkinliklerinin, kişiliklerinin ve sanatsal yeteneklerinin geliştirilmesine katkıları üzerinde durmaktadır. Norveçli kültür ve sanat insanı Heidi Benedicte Sundby, “Gezegenler ve Marzipan” başlıklı yazısında, Norveç’teki otizimli çocuklarla birlikte yürütmüş olduğu resim odaklı sanat atölyelerindeki çalışmalarını özetlemekte; OSB’li kızı Agnes ile birlikte yapmış olduğu çizim ve boyama etkinliklerinden ve bu etkinliklerin kızı Agnes’in sağlığı üzerindeki olumlu etkilerinden bahsetmektedir. Dr. Öğr. Üyesi Caner Yedikardeş ise, “Sanat Uğraşında Beynin İşleyişi Üzerinde Bir Örnek: Remzi Yılmaz” başlıklı yazısında, çizim ve seramik çalışmaları yapan genç ve özel bir bireyin zihinsel süreçlerindeki gelişmeleri değerlendirmekte, ailesinin ve bu alandaki uzmanların desteği ve özverisi ile yurt içinde ve yurt dışında açtığı sergilerden örnekler vererek tüm otizimli bireylerin ailelerine, alan uzmanlarına ilgileri ölçüsünde yararlanmaları amacıyla başarılı bir örnek sunmaktadır. Prof. Dr. Meltem Yılmaz “Otizimli Gençlerde Sanatın İletişim Aracı Olarak Değerlendirilmesi” başlığı ile kaleme aldığı yazısında örnek alınan Remzi Yılmaz örneği üzerinden, yeteneklerini çizgi ve seramik alanına başarıyla taşıyan bir gencin öyküsünü, eğitim hayatında karşılaşılan zorlukları da ele alarak özetlemektedir. Bu nedenle de, özellikle üniversitelerin otizimli bireylerin topluma kazandırılması yönündeki araştırmaları özendirmeleri ve bunlara destek olmaları gerektiğini önemle vurgulamaktadır.

Son bölüm mekan başlığını taşımaktadır. Bu bölümün “Erişilebilir Müzeler: Van Gogh Müzesi Örneği” başlığını taşıyan ilk yazısında Arş. Gör. Emre Dedekarğınoğlu, erişilebilir ortamların sağlanmasına, engelli bireylerin hem kendilerini dış dünyadan kopuk olarak duyumsamamaları, hem de kültürel ve toplumsal anlamda gelişebilmeleri için önkoşul gözüyle bakılması gerektiğinin altını çizmektedir. Kültürel mekanlara rahat erişimin sağlanması da bu yönden önem taşıyan bir konudur. Yazıda, müzeler başta olmak üzere kültür merkezleri, sinemalar, konser

salonları gibi mekanların engellilerin erişimine açık bulundurulması konusunun önem taşımakta olduğu vurgulanmaktadır. Arş. Gör. Büşra Gürdağ “Otizmli Bireylere Yönelik Mekan Tasarımı” başlığını taşıyan yazısında, OSB’li bireylerin sağlıklı bir biçimde gelişmelerinin sağlanmasında ve eğitim kalitesinin yükseltilmesinde mekan tasarımının büyük önem taşıdığına dikkat çekerek, ülkemizde bu alanda büyük bir boşluk bulunduğunu vurgulamaktadır. Yazar, bu alanda uluslararası çalışmalardan yararlanma gereği üzerinde de durmakta ve ülkemize ilişkin bir değerlendirme yapmaktadır.

Prof. Dr. Meltem YILMAZ

INTRODUCTION

The themes, which are held briefly below, are discussed in competence and detail by the contributing authors. As foremost subject, autism is covered in the first chapter of the book. Prof. Dr. Anders Nordahl-Hansen and Assoc. Prof. Dr. Roald Øien, whom are contributing from Norway, mention the historical development of autism and its reasons, types, communication and interactions with society, relationships with skills and language fluency and treatment methods in their article which is entitled “Autism: What Do We Know About Social Development and Intervention”. Prof. Dr. Tevhide Kargın and Assoc. Prof. Dr. Birkan Güldenöğlü address the definition of autism spectrum disorder and its causes, prevalence and the educational methods and general progressive characteristics of children with ASD in their article; “Autism Spectrum Disorders and Special Education”. In her article “Occupational Therapy and Sensory Integration Treatment in Children with Autism”, Prof. Dr. Hülya Kayıhan highlights the problems that children with ASD deal while unifying the stimuluses originating from their bodies and their immediate surroundings and emphasises the relationship between sensual unity and behavioural problems. Prof. Dr. Gonca Sennaroğlu and Spec. Ayşe Ertürk point out how one can fulfil specific purposes using verbal and non-verbal tools and defend that success can be achieved via conveying communication intervention methods, behavioural approaches and natural communication models in their article which is entitled “Autism and Communication”.

The second chapter of the book provides articles about education. In designing the general framework of the chapters in this section of the book, a special effort has been made in order to take into consideration the principle of ensuring inclusive and equitable quality, education and promoting life long learning opportunities for all, embodied in the Global Indicator Framework for the Sustainable Development Goals and Targets of the 2030 Agenda for Sustainable Development. Prof. Dr. Ruşen Keleş, in “Life in the Context of Basic Human Rights”, specifies that it is a concern of law to render disabled people benefit from basic human rights and freedom and underlines the important responsibilities which both the international law and internal law rules load to the governments hereof. In his article; “Inclusive Education for Everyone”, Prof. Dr. Mehmet Şişman explains that the rights, services and educational opportunities that countries provide to the disabled citizens are indicators of development and points out the increasing profit ratio of the disabled population from the related occasions in Turkey. Prof. Dr. Candan Dizdar Terwiel offers that art is a monolith of habits, therefore it promotes the formation of equal and liberal environments and puts individuality forward and highlights the importance of art education in supporting the ones who had to

come to life with a special situation in the article which is entitled “Art, Education and Autism”. Contributing with the article, “Too High for Higher Education? Who Is Different?”, Prof. Dr. Zeliha Koçak Tufan first provides information about ASD types and then suggests the privileged aims which are predicted to be approached in higher education by the students who are affected by the different ASD symptoms and discusses the studies held in Turkey.

The third chapter hosts the articles that refer to subjects related with art. Assoc. Prof. Selçuk Göldere, in his article “Authentic Movement Of Authentic Body”, provides definition of basic concepts and underlines the contributions of creative activities, which endures physical movements and expression ability, to the development of personalities and artistic skills. A Norwegian artist, Heidi Benedicte Sundby contributes with her article “Planets and Marzipan” and summarizes the painting-focused studies that she held with autistic children in Norway and the positive effects of these activities upon her autistic daughter, Agnes. In his article “An Example of Brain Procession in Art: Remzi Yılmaz”, Asst. Prof. Caner Yedikardeş evaluates the intellectual developments of a young boy who produces drawing and ceramic studies and provides examples from the exhibitions that were held in domestic and abroad locations with the support and devotion of the young boy’s family and specialists. In the article “Evaluation of Art as a Communicational Tool for Autist Young People”, Prof. Dr. Meltem Yılmaz outlines the story of a young boy who conveys his skills via lines and ceramic works with addressing the challenges in the education period. The author also emphasises the importance of universities’ encouragement and support for the studies related to integration of autistic people to the society.

The last chapter of the book presents articles about spatiality. In his article, which is entitled “Accessible Museums: Van Gogh Museum as An Example”, Res. Asst. Emre Dedekarginoğlu underlines the importance of accessible cultural environments to eliminate disintegration of disabled people from society and to improve themselves in sociocultural context. The article accentuates the need for providing accessibility in museums, cultural centres, cinemas and concert halls for the disabled people. Res. Asst. Büşra Gürdağ, in her article “Space Design for Autist People” points out the significance of spatial design in improving the educational quality and promoting the healthy development of autistic people; in respect thereof underlines the lack of necessary actions. The author evaluates the current situation of Turkey accordingly and expresses the necessity of discussing the international studies which were made in this field.

Prof. Dr. Meltem YILMAZ

BÖLÜMLER VE YAZARLARI / CONTENTS AND AUTHORS

Editör: Prof. Dr. Meltem YILMAZ

OTİZM

Autism: What Do We Know About Social Development and Intervention

Prof. PhD, Anders Nordahl-Hansen - Østfold University College

Associate Prof. PhD, Roald Øien - UiT The Arctic University of Norway and Yale University

Autism Spectrum Disorder and Special Education

Prof. Dr. Tevhide Kargın - Hasan Kalyoncu Üniversitesi

Doç. Dr. Birkan Güldenoğlu - Ankara Üniversitesi

Otizimli Çocuklarda Ergoterapi ve Duyu Bütünlüğü Tedavisi

Prof. Dr. Hülya Kayıhan - Hacettepe Üniversitesi

Otizm ve İletişim

Prof. Dr. Gonca Sennaroğlu - Hacettepe Üniversitesi

Uzm. Ayşe Ertürk - Hacettepe Üniversitesi

EĞİTİM

Temel İnsan Hakları Bağlamında Engellilerin Yaşam Hakkı

Prof. Dr. Ruşen Keleş - Ankara Üniversitesi

Herkes İçin Kapsayıcı Eğitim

Prof. Dr. Mehmet Şişman - Yükseköğretim Kurulu

Sanat Eğitimi ve Otizm Spektrum Bozukluğu

Prof. Dr. Candan Dizdar Terviel - Hacettepe Üniversitesi

Yükseköğretim Otizm İçin Çok mu Yüksek? Farklı Olan Kim?

Prof. Dr. Zeliha Koçak Tufan - Yükseköğretim Kurulu

SANAT

Otantik Bedenin Otantik Hareketi

Doç. Dr. Selçuk Göldere - Hacettepe Üniversitesi

Planets and Marsipan

Heidi Benedicte Sundby - Professional Artist

Sanat Uğraşında Beynin İşleyişi Üzerine Bir Örnek: Remzi Yılmaz

Dr. Öğr. Üyesi Caner Yedikardeş - Atatürk Üniversitesi

Otizimli Gençlerde Sanatın İletişim Aracı Olarak Değerlendirilmesi

Prof. Dr. Meltem Yılmaz - Hacettepe Üniversitesi

MEKÂN

Erişilebilir Müzeler: Van Gogh Müzesi Örneği

Arş. Gör. Emre Dedekarginoğlu - Hacettepe Üniversitesi

Otizimli Bireylere Yönelik Mekân Tasarımı

Arş. Gör. Buşra Gürdağ - Bursa Uludađ Üniversitesi

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

Sunuş.....	iv
Presentation.....	v
Ön Söz.....	vi
Ön Söz.....	vii
Giriş.....	ix
Introduction.....	xii
Bölümler ve Yazarları / Contents and Authors.....	xv

OTİZM

Autism: What Do We Know About Social Development and Intervention.....	1-18
Autism Spectrum Disorder and Special Education.....	19-40
Otizimli Çocuklarda Ergoterapi ve Duyu Bütünlüğü Tedavisi.....	41-50
Otizm ve İletişim.....	51-63

EĞİTİM

Temel İnsan Hakları Bağlamında Engellilerin Yaşam Hakkı.....	67-76
Herkes İçin Kapsayıcı Eğitim.....	77-88
Sanat Eğitimi ve Otizm Spektrum Bozukluğu.....	89-106
Yükseköğretim Otizm İçin Çok mu Yüksek? Farklı Olan Kim?.....	107-119

SANAT

Otantik Bedenin Otantik Hareketi.....	123-144
Planets and Marsipan.....	145-156
Sanat Uğraşında Beynin İşleyişi Üzerine Bir Örnek: Remzi Yılmaz.....	157-170
Otizimli Gençlerde Sanatın İletişim Aracı Olarak Değerlendirilmesi.....	171-199

MEKÂN

Erişilebilir Müzeler: Van Gogh Müzesi Örneği.....	203-214
Otizimli Bireylere Yönelik Mekân Tasarımı.....	215-242
Yazarlar Hakkında.....	243-248

GÖRSELLER LİSTESİ / LIST OF FIGURES

Görsel 1. Remzi'nin Tek Konturla Çizdiği Ayı Yogi ve Gargamel Betimlemesi	97
Görsel 2. Erkek Figürü.....	97
Görsel 3. Tükenmez Kalem ile Remzi'nin Yorumladığı Aslan Kral.....	98
Görsel 4. Remzi'nin Yorumuyla Profilden Gargamel Çizimi	98
Görsel 5. Remzi Yılmaz'ın Farklı Cinsteki Killerle Yaptığı ve Kuruma Aşamasındaki Çok Sayıda Figürler	99
Görsel 6. Remzi Yılmaz'ın İlk Seramik Çalışmaları.....	99
Görsel 7. Remzi Yılmaz'ın Shrek Çizimini Kile Aktardığı Atölye Çalışmasından Bir Görüntü	100
Görsel 8. Gittikçe İncelen ve Hafifleyen Rafine Seramik Formlar.....	100
Görsel 9. Bisküvi Plaka Üzerine Yapılan Çalışma	101
Görsel 10. Çok Renkli Çizim Çalışması	101
Görsel 11. 2018 Yılında Yapılmış Bir Örümcek Çizimi.....	102
Görsel 12. Remzi Yılmaz ve Seramik Eğitmeni İlayda Ar ile Atölye Çalışması	102
Görsel 13. Oto-portre Çalışması	103
Figure 14. Planets and Marzipan Project	146
Figure 15. View from a Class Session	147
Figure 16. Children Working Together	148
Figure 17. Painting with Dripping/Splashing Techniques	150
Figure 18. Painting Sessions.....	151
Figure 19. Working Collaboratively.....	153
Figure 20. Project Outcomes.....	155
Görsel 21. Remzi Yılmaz, Fonda Görünen Çizimleriyle Tanıtım Çekimi	161
Görsel 22, 23, 24, 25. Bazı Yurtiçi ve Yurtdışı Remzi Yılmaz Haberleri.....	162
Görsel 26, 27. Remzi Yılmaz'ın "Autism=Human" Adlı Sergisi.....	163
Görsel 28. Remzi Yılmaz, Kilden Şablon Yöntemiyle Oluşturduğu Çanak Formu Yüzeyine Çizimini Aktarırken	164
Görsel 29, 30. Remzi Yılmaz'ın Figür Çizimi ve Kilden Şablon Yöntemiyle Oluşturduğu Çanak Formuna Aktarımı.....	165
Görsel 31, 32. Remzi Yılmaz'ın Kilden Oluşturduğu Figüratif Seramik Formu Fırça Yöntemiyle Sırlaması.....	167
Görsel 33. Sesli Harfler Üzerinde Dudak ve Kol Hareketleri ile Çalışılması.....	175

Görsel 34. Yunus Terapisi	176
Görsel 35. İşıtsel Bütünleştirme Eğitimi.....	178
Görsel 36. Avusturyadaki Müzik Terapistinin Yanıtı	179
Görsel 37. Yarı Kaynaştırma Talebi Dilekçesi.....	180
Görsel 38. Oslo Hauketo Skole Rahatlama Odası	184
Görsel 39. Oslo Hauketo Skole Rahatlama Odası	185
Görsel 40. Günlük Yaşantıyı Çizimlerle Çalışma Kartları	188
Görsel 41. R. Yılmaz, Karikatür, K. Kılıçdaçoroğlu, (Yılmaz, 2015) R. Yılmaz, Karikatür, A. Davutoğlu.....	190
Görsel 42. Remzi İki Boyutlu Çizimini Seramik ile Üçüncü Boyuta Taşırken.....	190
Görsel 43. R. Yılmaz Seramik Heykel (Yılmaz, 2017), R. Yılmaz Seramik Heykel Çizimi	191
Görsel 44. R. Yılmaz, Hala Çizim (Yılmaz, 2015), R. Y., Hala Seramik Heykel.....	191
Görsel 45. R. Yılmaz Tarafından Çizilen ‘Shrek’ Karakterleri.....	192
Görsel 46. R. Yılmaz, Kung-Fu Panda (Yılmaz, 2016), R. Yılmaz, Örümcek	192
Görsel 47. R. Yılmaz 1. Solo Sergi Davetiyesi	193
Görsel 48. Ankara Çağdaş Sanatlar Merkezi R. Yılmaz Solo Sergi I.....	193
Görsel 49. Remzi Yılmaz’ın ikinci Solo Sergi Duyurusu, ‘Otizm=İnsan’	194
Görsel 50. R. Yılmaz’ın, Anneanesi Hatice Güçlü Çizimi ve Şeffaf Yüzeylere Basılan Çizimleri.....	194
Görsel 51. Türk ve Norveç Basını.....	195
Görsel 52, 53. Martin Staff Baken (Yılmaz, 2017), Agnes Sundby (Yılmaz, 2017)....	195
Görsel 54. Remzi Yılmaz’ın Üçüncü Solo Sergi ve Panel Duyurusu, ‘Otizm=İnsan, Vol. İst.’.....	196
Görsel 55. R. Yılmaz Solo Sergi, Ham:m design.....	197
Görsel 56. Van Gogh Müzesi, Wikimedia Commons	208
Görsel 57. Van Gogh Müze Kompleksi Kesiti.....	208
Görsel 58. Van Gogh Müzesi Bodrum Kat Planı	209
Görsel 59. Ana Kat Planları.....	209
Görsel 60. Galeri Boşluğu ve Merdivenler	210
Görsel 61. Feeling Van Gogh, Emre Dedekargınoğlu Arşivi.....	211
Görsel 62. Feeling Van Gogh, Emre Dedekargınoğlu Arşivi.....	211
Görsel 63. Feeling Van Gogh	212

Görsel 64. Geri Çekilme Alanı Örneği	226
Görsel 65. Plan	227
Görsel 66. Yapı Kesiti	227
Görsel 67. Oturma Alanı	228
Görsel 68. Mutfak ve Yemek Yeme Alanı	229
Görsel 69. Karşılama Alanı	236
Görsel 70. Oyun Alanı	237
Görsel 71. Aktivite Alanı	237
Görsel 72. Kafeterya	238
Görsel 73. Dış Görünüş	239
Görsel 74. İç Mekân Görünümü.....	239
Görsel 75. Pasif ve Aktif Duyu Bütünleme Odaları.....	240

TABLULAR LİSTESİ / LIST OF TABLES

Tablo 1. Otizm Spektrum Bozukluğu ile İlgili Yüksek Lisans Programları.....	113
Tablo 2. Farklı Engel Gruplarına Yönelik Lisansüstü Programlar	114
Tablo 3. Özel Eğitim ile İlgili Doktora Programları.....	115
Tablo 4. Engellilerle ilgili Diğer Lisansüstü Programların Listesi.....	115
Tablo 5. Otizm Spektrum Bozukluğu Eğitimi Anabilim Dalı Bulunan Üniversiteler Listesi.....	116
Tablo 6. 2017 Verilerine Göre Dünya Geneline Seçilen Ülkelerde Çocuklar Arasında Otizm Spektrum Bozukluğunun Yaygınlığı.....	217
Tablo 7. Otizmde Az ve Çok Duyarlılık	219

**OTİZM VE EĞİTİM,
SANAT, MEKÂN**

AUTISM & EDUCATION, ART, SPACE

NO

AUTISM: WHAT DO WE KNOW ABOUT SOCIAL DEVELOPMENT AND INTERVENTION

Anders Nordahl-Hansen¹, Roald Øien²

¹*Professor PhD, Østfold University College, Faculty of Education, P.O. Box 700, Halden, NO-1757 Oslo, Norway, anders.nordahl-hansen@hiof.no*

²*Associate Professor PhD, Department of Education, UiT The Arctic University of Norway and Yale University, 9037 Tromsø, roald.a.oien@uit.no*

Özet. Bu makalede öncelikle Otizm Spektrum Bozuklukları'nın belirtileri ve davranışsal özellikleri, güncel tanı rehberlerinde ve tarihsel tanılama/sınıflandırma süreçlerindeki tanımlamaların ışığında açıklanacaktır. OSB'nin geçmiş dönemlerde yaygınlaşırken oluşan ve hastalık hakkında yanlış anlaşılmalarda doğuran değişimler sunulacaktır. Bu yanlış anlaşılmalarda ve mitler medya tarafından ya da film ve TV programlarında OSB hastası karakterlerin sunulduğu biçiminden dolayı kamuoyunun algısının şekillendirilmesi sonucu oluşmuştur. Medyanın OSB'ye ve bilinci artırmaya yönelik ne yönde katkıları yaptığı fakat aynı zamanda farklı medya ortamlarında OSB'ye artan ilginin ne gibi dezavantajlar getireceği tartışılacaktır. Makalenin ikinci kısmı sosyal iletişime odaklanarak bazı anahtar teorileri ve araştırmaları sunacaktır. Zihin Teorisi, ortak dikkat, ortak sözleşme gibi sosyal iletişim alanı altında yer alan bazı kavramlar açıklanacaktır. Bu kavramların teorik altlıkları tartışılacak ve kavramların, bir çocuğun dünyayla iletişim kurarken gösterdiği güçlü yanlarının değerlendirilme ihtiyacını öne çıkaran icatlara nasıl yol açtığı incelenecektir. Ardından sosyal iletişime yönelik var olan bulgular, rastgeleleştirilmiş kontrollü denemeler ve sistematik değerlendirilmeler aracılığıyla değerlendirilecektir. Son olarak, otizm araştırmalarında aileler ve OSBli bireylerin arasındaki iletişimi ve bu iletişimin çıktılarını şekillendirme ihtiyacını öne çıkaran yeni perspektifler ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: sosyal iletişim, otistik spektrum bozukluğu, müdahale, savantizm

Abstract. In this chapter we explain the symptoms and behavioural features of Autism Spectrum Disorders (ASD) as it is defined in current diagnostic manuals as well as presenting a historical overview of the diagnosis and classification. We discuss the changes in prevalence of ASD during the past decades, which has led to

some common misconceptions and myths surrounding the condition. These myths are being upheld by impression in media and portrayals of characters with ASD in film and TV that shape public perception. We discuss in what way media portrayals have contributed in raising awareness of ASD but also some disadvantages that relates to the heightened focus of ASD in various types of media. Of interest in relations to ASD is savantism or cognitive islands of heightened skills.

The second part of this chapter presents some key theories and research with a focus on social communication and development in childhood. We discuss the theoretical underpinnings of concepts and how they have paved the way for interventions that highlight the need to consider the child's strengths in communicating with the world. We then go on to evaluate the current evidence available from social communication intervention research from randomized controlled trials and systematic reviews. Finally, we consider some new perspectives from autism research that highlights the need to collaborate more with parents and people with ASD when it comes to shaping interventions and intervention outcomes.

Keywords: Clinical features, ASD myths, Savantism, Social Communication, Intervention

1. BRIEF HISTORY

Autism as a term that portrays children with specific characteristics is typically ascribed to Leo Kanner's seminal clinical description of 11 young boys and girls who were patients in his clinic (Kanner, 1943). Since then, there have been discussions and controversies about the possible causes of this developmental disorder. Today, most experts regard ASD as a neurodevelopmental disorder that is characterized by impairments in social communication and restricted and repetitive patterns of behaviour (APA, 2013). The disorder is likely caused by complex interactions between genes and environmental factors, but it remains unclear how this interplay influences the behavioural phenotype. Because ASD is recognized as highly heterogeneous, the level of severity of the core symptoms varies greatly.

2. DIAGNOSIS AND CLASSIFICATION

Over the decades, changes have been made to the diagnostic criteria and categorization of autism. One important change prior to the release of the DSM-III in 1980 was the introduction of diagnostic criteria that rely more heavily on

observable features than theoretical concepts (Volkmar & McPartland, 2014). In addition, research within the field, particularly during the past two decades, has enhanced our knowledge and shaped our understanding of the diagnostic criteria and how the disorder has been classified in the diagnostic manuals. Although various classification manuals exist, only the two most widely used manuals will be presented.

The Diagnostic and Statistical Manual classified autism or childhood autism/autistic disorder under the collective term pervasive developmental disorders (PDD). The same type of classification is used in the International Classification of Diseases-10 (WHO, 1993). However, the draft for the ICD-11 (<https://icd.who.int>) indicate that a similar classification of criteria akin to DSM-5 (APA, 2013) is to be expected. That means that the use of distinct categories will yield to a more unitary approach. One of the primary changes in the DSM-5 was the merging of PDD into a single class called ASD (Volkmar & McPartland, 2014). Instead of categorization, the DSM-5 focuses on the severity of deficits in the core domains and clinical specifiers considering the persons accompanying intellectual and/or language impairment (APA, 2013).

Diagnostic criteria for ASD group around two domains 1) Social communicative and interactional aspects and, 2) repetitive behaviours and/or thought patterns within specific areas of interest. The severity of symptoms within these two domains vary widely from person to person. Some autistic persons may have intellectual disability, some may not. Some autistic persons have no to little language, some have a lot. An ASD diagnosis should be based upon considerable observations in various contexts, various assessments and other information-gathering like information from parents and other possible caregivers as well as information from the person themselves where possible.

3. PREVALENCE

Autism and ASD were previously viewed as rare. Recent epidemiological studies report a worldwide prevalence of approximately 50 to 70 per 10,000 (Elsabbagh et al., 2012) for the broader autism spectrum. In some parts of the UK and the US, the prevalence has been reported to be more than 100 per 10,000 (Baird et al., 2006) (Kogan et al., 2009) and as high as 157 per 10,000 children when statistically controlling for unknown cases ((Baron-Cohen et al., 2009) (Fombonne, 2010). Recent US estimates from the Centers for Disease Control and Prevention reported that as many as 1 in 59 of eight-year olds have an ASD diagnosis in various parts of the US (Baio et al., 2018). ASD is now regarded as one of the most common developmental disorders.

Earlier it was common to operate with a 4:1 male to female ratio having ASD. However, a meta-analysis from 2017 show that the actual ratio reported across studies are closer to 3:1 where this topic has been investigated (Loomes, Hull, Mandy, & Locke, 2017). These authors also argue that the actual ratio may be even closer to 2:1. Thus, it is important to think critically regarding the sex-differences within ASD as many symptoms may manifest itself in different ways in boys and girls (Øien et al., 2017). There is a chance that girls are being overseen when a diagnosis should have been considered due to “camouflaging” of autistic symptoms (Dean, Harwood, & Kasari, 2017).

There have been vivid speculations about the causes of what some call an “epidemic” increase in children with ASD, with some of these speculations being more damaging than others (e.g., MMR vaccines). More plausible explanations for the increase in ASD include heightened awareness and the development of more sensitive diagnostic and screening tools. A recent Danish study reported that 60% of the increase in the prevalence of ASD in children born from 1980 to 1991 could be explained by changes in diagnostic criteria (Hansen, Schendel, & Parner, 2015).

4. CAUSES OF AUTISM

Most research suggests that a complex interplay of several factors causes ASD. One factor that is linked to ASD is genetic components. There are still no certain conclusion regarding what causes ASD. However, a systematic review of twin-studies with persons with ASD points in the direction of a strong genetic component (Tick, Bolton, Happé, Rutter, & Rijdsdijk, 2016). Even though genetics play a role it is uncertain how the interplay with other factors so that some siblings have ASD whereas others do not. New knowledge of epigenetics, the interplay between how genes and environment interchangeably interact over time, underscores the complexity and difficulties in clear-cut causality for ASD. It is important to be aware of that people with ASD can be very different from each other and that children with other neurodevelopmental conditions in many cases display ASD symptoms. It is not unlikely that different gene variants and combination can be related to ASD due to the heterogeneity that resides within this group.

This field of research is in its infancy, but some factors have been proposed as possible contributing factors or links to increased risk for ASD. One study found that elevated foetal steroidogenic activity is linked to children’s later diagnosis with autism (Baron-Cohen et al., 2014). Other risk factors have been identified, such as high paternal age (Geschwind, 2009) and high paternal obesity (Surén et

al., 2014). In addition, a Norwegian study found an association between the use of prenatal folic acid supplements and a lower risk of having children diagnosed with childhood autism (Surén et al., 2013). Furthermore, postnatal environmental factors cannot be ruled out. It should be noted that this line of research is preliminary and needs further investigation.

5. PHENOTYPE OF AUTISM SPECTRUM DISORDER

It is important to note that people with ASD is a heterogeneous group meaning that no individual is the same. For instance, there can be huge differences between people on the spectrum regarding cognition and language. Nevertheless, there are two dimensions of behaviour and thought-patterns that must be present to get an ASD diagnosis. The first domain is related to difficulties in social communication and interaction. The second domain are patterns of restricted, repetitive behaviours and interests. It is largely unknown how many people with ASD that also have intellectual disability as studies indicate somewhere between 11 and 65% (Lord, Elsabbagh, Baird, & Veenstra-Vanderweele, 2018).

6. RESTRICTED, REPETITIVE BEHAVIOURS AND INTERESTS

Restricted, repetitive behaviours and interests (RRB) are at the core of the diagnostic criteria for autism. Children's expression of those behaviours can be quite different in strength. Restricted and repetitive interests may be "hang-ups" on things such as train tables and meteorology or more basic objects such as keys or pencils. Spinning plates, wheels on toy cars or other round objects is a common repetitive behaviour that is often accompanied by a sensory interest in closely observing spinning motions. Stereotyped hand flapping, jumping and body-rocking are also common in children with ASD—and even more so in children with autistic disorder. Some children engage in self-injurious behaviours such as biting and hitting themselves. Insistence on sameness is another aspect of RRB that may be expressed through a need or desire to have small objects lined up in a particular manner or a need for strict daily routines, specific sweaters or clothes to wear, etc. Research suggests that such behaviours can be divided into different subdomains of RRB, which in turn can be associated with different trajectories of development (Richler, Huerta, Bishop, & Lord, 2010). Compared to social interaction deficits, RRBs are more context-dependent and more heterogeneous across individuals with ASD (Lord & Jones, 2012).